

До спеціалізованої вченої ради Д 26.853.01
Державної навчально-наукової установи
«Академія фінансового управління»
01014, м. Київ, бульв. Дружби народів, 38

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

**кандидата економічних наук, старшого наукового співробітника,
начальника відділу з управління ліквідністю Міністерства фінансів України,
БАШКА ВАСИЛЯ ЙОСИФОВИЧА**

**на дисертаційну роботу Коноваленка Дмитра Валерійовича
на тему: «Дефіцит сектору загального державного управління та його
прогнозування в системі управління державними фінансами»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних
наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

Аналіз результатів дисертаційної роботи Коноваленка Дмитра Валерійовича дає можливість сформулювати наступні узагальнюючі висновки стосовно актуальності, наукової новизни, логічності побудови та практичного значення винесеної на захист роботи і дозволяє зробити таку оцінку.

1. Актуальність тематики дисертаційної роботи

Бюджет є вирішальною і провідною ланкою фінансової системи, важливим економічним важелем держави, основним інструментом державної фінансової політики, який суттєво впливає на соціально-економічний стан країни. Оскільки дефіцит сектору загального державного управління є всеохоплюючою системою перерозподільних відносин, його формування і стан мають особливе значення для держави, кожної юридичної і фізичної особи та суспільства взагалі. Ефективний менеджмент дефіциту та збалансована боргова політика можуть забезпечити міцне підґрунтя для неухильного економічного поступу та здійснення глибоких структурних соціально-економічних перетворень.

IP,
07/289
18.09 19

Загострення фіскальних ризиків в нашій країні відзначається в умовах економічної, фінансової та соціальної напруженості, що потребує їх врахування в управлінні державними фінансами. Розв'язання зазначених проблем потребує корегування параметрів фіскальної політики в Україні. Наразі дуже гостро постало питання дефіциту, зокрема його допустимих обсягів та джерел фінансування, а проведення ретельної діагностики стану державних фінансів, оцінка ефективності фіскальної політики, розроблення комплексних прогнозів стану державних фінансів з використанням альтернативних сценаріїв макроекономічних умов мають ключове значення для виявлення ризиків податково-бюджетної сфери, обґрунтування напрямів та інструментів фіскальної політики, здійснення моніторингу виконання заходів політики тощо.

Зазначене підкреслює важливість і актуальність поставлених у дисертаційній роботі Коноваленка Д.В. теоретико-методологічних і науково-практичних проблем, пов'язаних з удосконаленням питань, які стосуються управління дефіцитом сектору загального державного управління.

2. Зв'язок теми дисертації з державними та галузевими програмами темами наукових досліджень

Практичну цінність дисертації Коноваленка Д.В. підтверджує те, що вона була виконана в рамках планової тематики наукових досліджень Науково-дослідного фінансового інституту ДННУ «Академії фінансового управління», зокрема: «Удосконалення регулювання у сфері державних фінансів: підтримка стійкості та адаптація до структурних змін економіки в умовах євроінтеграційних процесів» (№ ДР 0115U000936), «Механізми залучення ресурсів міжнародних фінансових організацій для забезпечення реформування економіки України» (№ ДР 0115U000941); «Управління інституційними змінами в системі державних фінансів» (№ ДР 0115U000933) та «Розроблення концепції фіскальних правил та їх інституціональної й нормативної імплементації в систему середньострокового бюджетного планування в Україні» (№ ДР 0118U000287). В рамках зазначених наукових досліджень автором було здійснено оцінку стану бюджетно-податкового

сектору України та обґрунтовано механізми забезпечення його стійкості; досліджено сучасний стан та перспективи економічного розвитку України за оцінками провідних міжнародних фінансових організацій; визначено основні тенденції фіскальних реформ в країнах G-20; досліджено концептуальні засади формування та використання фіскальних правил та їх імплементації у зарубіжних країнах (на прикладі держав-членів ЄС) в тому числі в частині балансових фіскальних правил.

3. Рівень наукової обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи

Сформульовані в роботі наукові положення, висновки і пропозиції мають належний ступінь обґрунтованості й достовірності. Висновки є логічним завершенням здійснених автором досліджень і є загальним підсумком їх результатів. Дисертаційне дослідження характеризується чіткістю постановки наукових-практичних завдань і комплексністю використання методологічних та методичних прийомів. Основу запропонованих автором положень та рекомендацій становить удосконалення теоретико-методичних засад виникнення, регулювання та оцінки макроекономічних ефектів дефіциту сектору загального державного управління з використанням оригінального інструментарію його моделювання та прогнозування.

У дисертації автор застосовує сучасні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Зокрема було використано методи: порівняльного аналізу, метод аналізу і синтезу, економіко-математичного моделювання, експертних оцінок, логічного узагальнення результатів та графічний метод.

У процесі написання дисертаційної роботи автором було критично опрацьовано та проаналізовано вагомий масив наукових і науково-аналітичних праць присвячених проблематиці дефіциту сектору загального державного управління. Основу інформаційної бази дослідження, теоретичного та емпіричного характеру склали фундаментальні положення сучасної економічної науки, праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем державних фінансів,

макроекономічного регулювання, фіскальної політики та економічного зростання, стратегічного управління, бюджетного планування і програмування, а також статистичні дані, звітна інформація, методичні та довідкові матеріали Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Національного банку України, Державної служби статистики України, Державного казначейства України, Міжнародного валютного фонду і Європейського Союзу, а також міжнародні стандарти у сфері державних фінансів.

В цілому комплексне опрацювання науково-теоретичних, практичних і статистичних джерел, сформульовані на цій основі висновки та рекомендації свідчать про наукову зрілість автора та наукову новизну дисертаційної роботи, що має науково-практичну цінність.

4. Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в подальшому розвитку теоретико-методичних підходів до вдосконалення системи управління державними фінансами. Положення дисертації у сукупності вирішують важливу науково-практичну проблему: ідентифікація та класифікація складових дефіциту сектору загального державного управління, визначення факторів впливу на нього, визначення макроекономічних ефектів дефіциту та обґрунтування пропозицій щодо регулювання дефіциту для забезпечення довгострокової стійкості державних фінансів.

До основних результатів дослідження, які містять наукову новизну, слід віднести наступне:

- удосконалення понятійно-термінологічного апарату дефіциту державних фінансів, де дисертантом на основі сучасних концепцій дефіциту ідентифіковано структурні складові дефіциту в залежності від окремих елементів бюджетного процесу (с.38-40);

- класифікація факторів формування дефіциту сектору загального державного управління в залежності від джерела їх виникнення чи тривалості дії (с.50);

- систематизація числових фіскальних правил, які застосовуються для регулювання дефіциту сектору ЗДУ в різних країнах світу та підготовка узагальнених рекомендацій щодо їх розвитку в умовах України (с.66), що є актуальним питанням з огляду на завдання, викладені у Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки;

- проведення діагностики фіскальної збалансованості України за період 2004-2018 рр. за авторською системою індикаторів дефіциту, включаючи дефіцит у розрізі інституційних підсекторів, окремих типів операцій та джерел фінансування (п.2.3);

- методичні рекомендації до розрахунку показника «дефіцит/профіцит бюджету України» у відповідності із рекомендаціями міжнародних стандартів, які застосовуються у країнах ЄС для показника «чисте кредитування/запозичення» (с.124-131), що також є дуже актуальним для національної практики з огляду на євроінтеграційні процеси в Україні;

- науковий інтерес також являє собою подальший розвиток інструментарію сценарного прогнозування дефіциту сектору ЗДУ, де дисертантом з використанням моделі «Ekvilibro» змодельовано та оцінено вплив різних макроекономічних шоків (інфляції, девальвації, скорочення реального ВВП) на показники фіскального дефіциту (с.155-162);

- концептуальний підхід щодо оцінки впливу фіскальної політики на сукупний попит економіки, в основі якого лежить факторна залежність між показниками реального ВВП та фіскальним імпульсом, приватним споживчим попитом і інвестиціями (с.164-167). На основі цього підходу автором було представлено оцінки впливу ефектів фіскальної політики, згенерованих параметрами Державного бюджету України 2019 року на зростання реального ВВП в середньостроковій перспективі (с.169-173).

5. Повнота апробації основних результатів дисертаційної роботи

Базові положення дисертаційної роботи Коноваленка Д.В. викладені в опублікованих ним 15 наукових працях, з яких 5 статей опубліковано у наукових

фахових виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз (в т.ч. 2 одноосібні статті) та 10 в інших виданнях. Загальний обсяг публікацій – 9,9 друк. арк (з яких авторові належить 5 д.а.).

Про методичні та практичні результати дисертації здобувач доповідав на 5 науково-комунікативних заходах різного рівня.

Зміст автореферату в повній мірі відображає структуру та зміст дисертаційного дослідження та відповідає встановленим вимогам щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

6. Науково-практична значимість результатів дисертації

Значення одержаних результатів дисертаційної роботи для науки та практики полягає у розроблених, обґрунтованих та запропонованих автором методичних підходах та рекомендаціях щодо вдосконалення статистики державних фінансів, напрямів імплементації фіскальних правил, оцінки дефіциту сектору загального державного управління та його впливу на сукупний внутрішній попит в Україні. Окремі положення та рекомендації знайшли практичне використання та впровадження, зокрема: при підготовці звітно-аналітичних матеріалів, поданих до Міністерства фінансів України за темами НДР відповідно до Тематичного плану НДР Академії (довідка впровадження №77020-34-07/145 від 11.04.2019); у роботі Управління фіскальних ризиків Міністерства фінансів України в контексті виконання завдань Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки (довідка впровадження №24000-06-7/18693 від 26.07.2019); у роботі департаменту економічної стратегії та макроекономічного прогнозування Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та можуть бути використані у процесі підготовки Прогнозу економічного і соціального розвитку України (довідка впровадження № 3014-06/15459-07 від 11.04.2019); у практиці науково-педагогічної діяльності Київського інституту банківської справи (довідка впровадження № 96/19 від 09.04.2019 р.).

7. Дискусійні положення дисертаційної роботи

В цілому оцінюючи позитивно дисертаційну роботу, вважаю за необхідне зробити такі зауваження:

1. Проводячи оцінку та діагностику фіскальних балансів сектору загального державного управління в Україні автором представлено порівняння оцінок збалансованості сектора ЗДУ України за даними автора та за даними Держказначейства (с.116). Варто було б розширити порівняння результатів автора з оцінками дефіциту сектора ЗДУ за даними НБУ та Міністерства фінансів України, що посилює б уявлення про різницю у запропонованих автором та вже існуючих підходів.

2. При дослідженні міжнародного досвіду регулювання дефіциту сектору загального державного управління дисертантом було представлено напрями вдосконалення системи числових фіскальних правил в умовах України (с.66). Проведена робота щодо систематизації фіскальних правил в означених дисертантом країнах, безумовно, має наукову цінність, але слід зауважити, що в подальшому потрібно більш ґрунтовно дослідити питання моніторингу фіскальних правил, наявності обов'язкових процедур виконання фіскального правила і тимчасового відходу від його виконання, які є невід'ємною частиною фіскальних правил в країнах-членах ЄС.

3. У дисертаційній роботі варто було б приділити увагу не лише питанням аналізу джерел фінансування дефіциту сектору ЗДУ (с.109, 159 тощо), а й питанням пошуку обґрунтування напрямків удосконалення структури фінансування дефіциту сектору ЗДУ з метою мінімізації ризиків боргового фінансування і забезпечення боргової стійкості державних фінансів України.

4. У дисертаційній роботі представлено авторський підхід до оцінки впливу чистого державного попиту (фіскального імпульсу) на економічну динаміку України (с.163-167). Автором представлено розрахунки ефектів зростання реального ВВП при застосованні параметрів дефіциту Державного бюджету 2019 року, а також при максимальному рівні дефіциту у 3% ВВП. З науково-практичної точки зору варто було розглянути сценарій з обмеженням не тільки дефіциту

бюджету рівнем у 3% ВВП, а й державного боргу - рівнем у 60% ВВП (відповідно до параметрів Бюджетного кодексу).

В той же час, подані вище зауваження і побажання жодною мірою не знижують наукову цінність отриманих Коноваленко Д.В. результатів та загальну високу оцінку дисертаційної роботи і можуть стати елементом подальших досліджень дисертанта.

8. Загальна оцінка дисертаційної роботи та його відповідність встановленим вимогам

Дисертація Коноваленка Дмитра Валерійовича на тему «Дефіцит сектору загального державного управління та його прогнозування в системі управління державними фінансами», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит, є самостійним закінченим науковим дослідженням, має теоретичну і практичну цінність та заслуговує позитивної оцінки. Вищевказані недоліки в цілому не знижують наукової новизни і практичного значення дисертаційної роботи. Зроблені в дисертації висновки і рекомендації є обґрунтованими, випливають з досліджень автора. Основні положення дисертаційної роботи викладені в авторефераті.

У цілому дисертаційна робота Коноваленка Дмитра Валерійовича на тему «Дефіцит сектору загального державного управління та його прогнозування в системі управління державними фінансами», є такою, що відповідає пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами), а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
начальника відділу з управління
Міністерства фінансів України,

*Підпис Башко В.І.
засвідчую*

